

2016 İnsani Gelişme Raporu

Herkes İçin İnsani Gelişme

2016 İnsani Gelişme Raporu'ndaki Ülkelerle İlgili Açıklama Notu

Türkiye

Giriş

2016 İnsani Gelişme Raporu (İGR), insani gelişmenin bugün ve gelecekte herkes için nasıl sağlanabileceğine odaklanıyor. Rapor, günümüz dünyasının umutları ve zorluklarını resmederek başlıyor, insanlığın nereye varmak istediğini öngörüyor. Rapor'un vizyonu, Birleşmiş Milletler üyesi 193 devletin 2015 yılında onayladığı Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi ile dünyanın başarmayı taahhüt ettiği 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi'nden (SKH'ler) yararlanıyor.

Rapor, insani gelişmenin ilerlemesinde kimlerin niçin dışlandığını araştırıyor. Son 25 yılda insani gelişmenin birçok cephesinde önemli ilerleme kaydedildi. Ancak kazanımlar evrensel olmadı. Ülkeler arasında; sosyo-ekonomik, etnik ve ırksal gruplar arasında; kent ve kırsal arasında; kadınlar ve erkekler arasında dengesizlikler var. Milyonlarca insan, insani gelişmenin birden fazla boyutunda yaşadıkları yoksunluklar nedeniyle, yaşamlarında tam potansiyeline ulaşamıyor.

Rapor, yoksunlukların doğası ve yerini ortaya koymanın yanı sıra, bazı analiz ve değerlendirme sorunlarını da gündeme getiriyor. Herkesin insani gelişmenin ilerlemesinden yararlanıp yararlanmadığını ortaya çıkarmak için, ortalamalara dayanan perspektif işe yaramıyor; ayrıştırılmış yaklaşıma ihtiyaç var. Salt nicel değerlendirmeler de işe yaramayacak, nitel yönler de bakılması gerekiyor. Eylemlilik özgürlüğünün, özellikle söz hakkı ve hesap verebilirlik bakımından gözden geçirilmesi gerekiyor. Son olarak da, sağlam verilerin üretilmesi ve yayımlanması önem taşıyor; bunun yapılması için de daha fazla derinlemesine araştırma, deneyler, istişareler ve paydaşlar arasında ittifak oluşturmak gerekiyor.

Rapor ayrıca, her insanın en azından temel insani gelişmeyi başarmasını ve kazanımlarını koruması ve sürdürmesini sağlayacak ulusal politikalar ve temel stratejileri belirliyor. Mevcut küresel sistemde yapısal sorunları ele alarak, kurumsal reformlar için seçenekler sunuyor.

Bu açıklama notu dokuz bölümden oluşuyor. İlk bölüm, 2016 İGR İstatistik Eki'nin ülke bazında kapsamı ve yöntemleri hakkında bilgi sunuyor. Sonraki sekiz bölüm, insani gelişmenin temel göstergeleri olan İnsani Gelişme Endeksi (İGE), Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi (EUİGE), Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi (CDGE), Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (TCEE) ve Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (ÇBYE) hakkında bilgi veriyor. 2016 İGR, deneysel nitelikte iki gösterge panosunu da ortaya koyuyor: Yaşam Boyu Toplumsal Cinsiyet Farkı Gösterge Panosu ve Sürdürülebilir Kalkınma Gösterge Panosu.

Ulusal ve uluslararası verilerin birbirlerinden farklılık gösterebileceklerinin altını çizmekte yarar var, çünkü uluslararası kurumlar ülkeler arasında kıyaslanabilirliği sağlamak için ulusal verileri standartlaştırıyor ve bazı durumlarda en son ulusal verilere erişemeyebiliyorlar. Biz, ulusal ortakları İGR'de ele alınan konularda, ulusal ve uluslararası kaynaklardan alınan, en ilgili ve uygun verileri incelemeleri konusunda teşvik ediyoruz.

2016 İGR İstatistik Eki'nin Ülke Kapsamı ve Metodolojisi

2016 İGR İstatistik Eki, 188 ülke ve BM tarafından tanınan bölge hakkında değerler sunan 2015 İGE'yi (değerler ve sıralamalar), 151 ülkeyi kapsayan EUİGE'yi, 160 ülkeye yer verilen CDGE'yi, 159 ülkeyi kapsayan TCEE'yi ve 102 ülkenin yer aldığı ÇBYE'yi sunuyor. Yıllık İnsani Gelişme Endeksi (İGE) ülke sıralamaları ve değerleri, İnsani Gelişme Raporu (İGR) küresel düzeyde duyurulana ve dünya çapında elektronik ortamda yayımlanana dek sıkı bir ambargo altında tutuluyor.

Dayanak verilerde yapılan çeşitli revizyon ve güncellemelerin yanı sıra metodolojide yapılan düzeltmeler nedeniyle, daha önce yayımlanan raporlardaki değerler ve sıralamalar ile bu seneki raporun bulgularını kıyaslamak yanıltıcı olur. Okuyuculara, Rapor'un İstatistik Eki'nde yer alan Tablo 1 (İnsani Gelişme Endeksi ve bileşenleri) sütun 1 ve 9'u kullanarak 2014 ile 2015 arasında İGE sıralaması değişikliklerini, ve Tablo 2'ye (İnsani Gelişme Endeksi Eğilimleri) bakarak, İGE değerlerindeki eğilimleri değerlendirmelerini öneriyoruz. Tablo 1 ve 2; tutarlı göstergeler, metodoloji ve zaman serisi verilerine dayanılarak hazırlandı. Bu nedenle, değerlerde ve sıralamalarda zaman içinde meydana gelen gerçek değişiklikleri gösteriyor ve böylece ülkelerin kaydettikleri gerçek gelişmeyi yansıtıyor. Ayrıca değerlerdeki küçük değişiklikleri yorumlarken dikkatli olunmalı, çünkü örneklem varyasyonu nedeniyle bu değerler istatistiksel olarak anlamlı olmayabilir.

Kaynakta aksi belirtilmediği sürece, tablolardaki veriler, 1 Eylül 2016 itibarıyla İnsani Gelişme Raporu Ofisi'nde (İGRO) mevcut olanlardır. Bütün endekslere ve göstergelere, kompozit endekslerin hesaplamalarıyla ilgili teknik notlara ve ek kaynak bilgilerine <http://hdr.undp.org/en/data> adresinden ulaşılabilir.

Her endeksin nasıl hesaplandığıyla ilgili daha fazla ayrıntı için lütfen Teknik Notlar 1-7'ye ve İnsani Gelişme Raporu'nun İnternet sitesinde bulunan ilgili arka plan belgelerine bakınız: <http://hdr.undp.org/en/data>.

İnsani Gelişme Endeksi (İGE)

İGE, insani gelişmenin üç temel boyutundaki ilerlemeyi değerlendirmek için kullanılan özet bir ölçüm yöntemidir. Bu üç temel boyut; uzun ve sağlıklı yaşam, bilgiye erişim ve insana yakışır bir yaşam standardı olarak sıralanıyor. Uzun ve sağlıklı yaşam boyutu, doğuştan beklenen ortalama yaşam süresiyle ölçülüyor. Bilgi birikim düzeyi, yetişkin nüfustaki ortalama öğrenim süresiyle, bir başka deyişle 25 yaş ve üstündeki bireylerin ömürleri boyunca öğrenim gördükleri süreyle ölçülüyor. Öğrenme ve bilgiye erişim ise, okula başlama yaşındaki çocuklar için beklenen öğrenim süresiyle; bir başka deyişle, yaşa özgü okullaşma oranlarının çocuğun yaşamı boyunca aynı kalacağı varsayımıyla, çocuğun eğitim almayı bekleyebileceği toplam süre olarak ölçülüyor. Yaşam standardı ise, satın alma gücü paritesi (SGP) dönüştürme oranları kullanılarak, 2011 yılına sabitlenmiş uluslararası dolara dönüştürülmüş kişi başına Gayrisafi Milli Hasıla (GSMH) rakamı cinsinden ölçülüyor.

Ülkelerin birbirleriyle mümkün olduğunca iyi biçimde kıyaslanabilmesi için İGE, özellikle Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü'nden (UNPD) (doğuştan beklenen ortalama yaşam süresi verileri), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) İstatistik Enstitüsü'nden (UIS) (ortalama öğrenim süresi ve beklenen öğrenim süresi verileri) ve Dünya Bankası'ndan (kişi başına GSMH verileri) sağlanan uluslararası veriler temel alınarak hazırlanıyor. Giriş kısmında da belirtildiği üzere, bu yılın İGE değerleri ve sıralamaları, geçtiğimiz yıllarda yayımlanan raporlarla (2015 İGR de dahil) kıyaslanabilir değil, çünkü bileşenlerin göstergelerinde yetkili kurumlar tarafından bir dizi revizyon yapıldı. 2016 İnsani Gelişme Raporu, İGE'lerde ilerlemeleri değerlendirmeye olanak sağlamak için 1990 yılından 2015 yılına kadar bütün İGE'lerin yeniden hesaplanmış hallerini kapsıyor. Daha fazla ayrıntı için Teknik Not 1'e bakınız.

Türkiye'nin İGE değeri ve sıralamadaki yeri

Türkiye'nin 2015 yılındaki İGE değeri 0,767 oldu. Bu değerle Türkiye, yüksek insani gelişme kategorisinde yer aldı ve 188 ülke ve bölge arasında 71. oldu. Aynı sıralamayı Venezuela (Bolivar Cumhuriyeti) ile paylaştı.

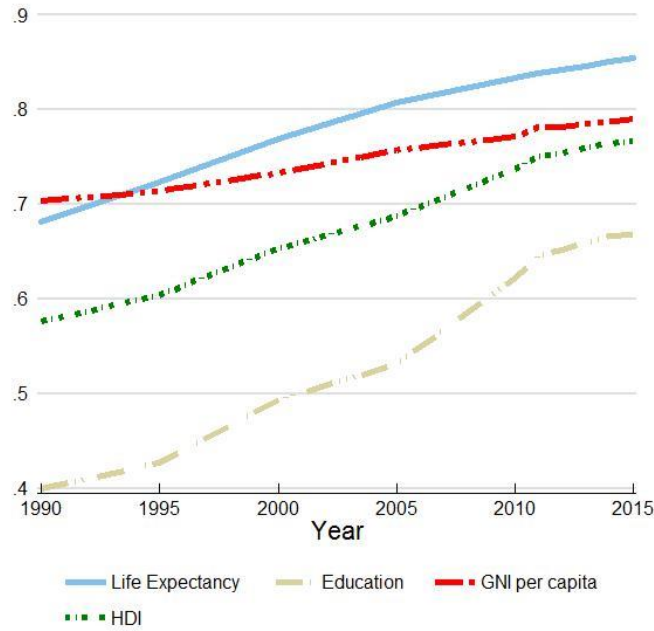
1990-2015 yılları arasında ise Türkiye'nin İGE değeri 0,576'dan 0,767'ye yükseldi. Bu, toplamda %33,2'lik bir artış anlamına geliyor. Tablo A'da Türkiye'nin her İGE göstergesi açısından kaydettiği ilerleme değerlendiriliyor. 1990-2015 yılları arasında Türkiye'de doğuştan beklenen yaşam süresi 11,2 yıl; ortalama öğrenim süresi 3,7 yıl ve beklenen öğrenim süresi 5,7 yıl arttı. Türkiye'de kişi başına Gayrisafi Milli Hasıla (GSMH) 1990-2015 yılları arasında yaklaşık %78,2 oranında bir artış gösterdi.

Tablo A: Tutarlı zaman serisi verilerine göre Türkiye'nin İGE eğilimleri

	Doğuşta beklenen yaşam süresi	Beklenen öğrenim süresi	Ortalama öğrenim süresi	Kişi başına GSMH (2011 SGP Dolar)	İGE değeri
1990	64,3	8,9	4,5	10.494	0,576
1995	67,0	9,6	4,8	11.317	0,604
2000	70,0	11,1	5,5	12.815	0,653
2005	72,5	11,9	6,0	14.976	0,687
2010	74,2	13,8	7,2	16.482	0,737
2011	74,4	14,3	7,4	17.630	0,750
2012	74,7	14,4	7,6	17.703	0,754
2013	75,0	14,5	7,7	18.074	0,759
2014	75,3	14,5	7,9	18.312	0,764
2015	75,5	14,6	7,9	18.705	0,767

Aşağıda bulunan Şekil 1, her endeksin 1990 yılından bu yana Türkiye'nin İGE'sine yaptığı katkısı gösteriyor.

Şekil 1: Türkiye'nin İGE bileşen göstergelerindeki eğilimler, 1990-2015

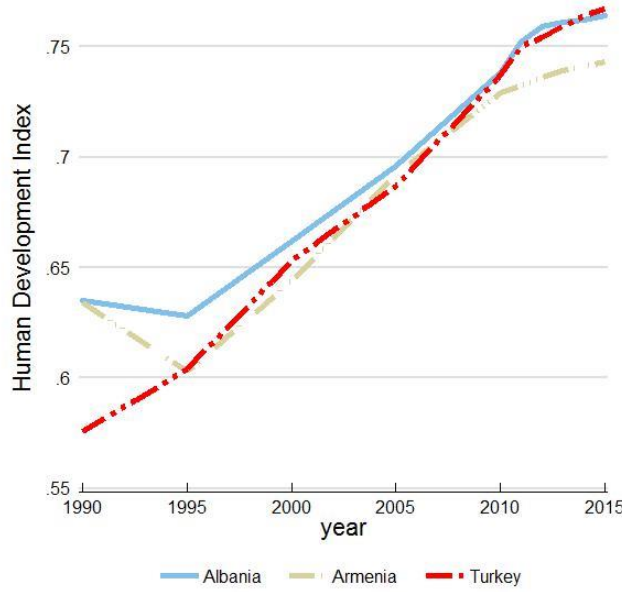

Year	Yıl
Life Expectancy	Beklenen Yaşam Süresi
Education	Eğitim
GNI per capita	Kişi başına GSMH
HDI	İGE

Diğer ülkelere kıyasla ilerlemenin değerlendirilmesi

İGE ile ölçülen insani gelişmedeki ilerleme, diğer ülkelerle kıyaslanarak faydalı bir şekilde değerlendirilebilir. Örneğin, 1990-2015 yılları arasında Türkiye, Arnavutluk ve Ermenistan İGE değerlerini artırma konusunda farklı derecelerde ilerleme kaydetti (bakınız Şekil 2).

Şekil 2: Türkiye, Arnavutluk ve Ermenistan'ın İGE eğilimleri, 1990-2015

Human Development Index	İnsani Gelişme Endeksi
Year	yıl
Albania	Arnavutluk
Armenia	Ermenistan
Turkey	Türkiye

Türkiye'nin 2015 yılında 0,767 düzeyinde olan İGE değeri, yüksek insani gelişme kategorisindeki ülkeler için ortalama 0,744 ve ayrıca Avrupa ve Orta Asya ülkelerinin 0,748 olarak hesaplanan insani gelişme değerinin üzerinde oldu. Avrupa ve Orta Asya ülkeleri arasında 2015'teki İGE sıralaması ve nüfus büyüklüğü anlamında Türkiye'ye yakın ülkeler, 78. sıradaki Azerbaycan ve 66. sıradaki Sırbistan oldu (bakınız Tablo B).

Tablo B: Türkiye'nin 2015 İGE ve bileşen göstergelerinin seçilmiş ülkeler ve ülke gruplarıyla karşılaştırılması

	İGE değeri	İGE sıralaması	Doğuşta beklenen yaşam süresi	Beklenen öğrenim süresi	Ortalama öğrenim süresi	Kişi başına GSMH (SGP ABD Doları)
Türkiye	0,767	71	75,5	14,6	7,9	18.705
Azerbaycan	0,759	78	70,9	12,7	11,2	16.413
Sırbistan	0,776	66	75,0	14,4	10,8	12.202
Avrupa ve Orta Asya	0,756	—	72,6	13,9	10,3	12.862
Yüksek İGE	0,746	—	75,5	13,8	8,1	13.844

Eşitsizliğe Uyarlanmış İnsani Gelişme Endeksi (EUİGE)

İGE, bir ülkede temel insani gelişme alanındaki kazanımların ortalamasını gösteren bir ölçüdür. Tüm ortalamalarda olduğu gibi, İGE de insani gelişmenin ülke genelinde nüfusa dağılımında var olan eşitsizliği gizliyor. Eşitsizlikleri dikkate alan EUİGE, ilk kez 2010 yılında yayımlanan İnsani Gelişme Raporu'nda kullanıldı. EUİGE, İGE'nin her gelişme boyutunun ortalama değerinden eşitsizlik düzeyinin çıkarılmasıyla hesaplanıyor. EUİGE, İGE'nin eşitsizlikler çıkarılmış halidir. İnsani gelişmede eşitsizlikten kaynaklanan 'kayıp', EUİGE değerinin İGE değerinden çıkarılmasıyla bulunan farkla gösteriliyor ve yüzde olarak ifade edilebiliyor. Bir ülkedeki eşitsizlik arttığında, insani gelişmedeki kayıp da artıyor. Aynı zamanda, insani eşitsizlik katsayısını eşitsizlik açısından doğrudan bir ölçüm olarak sunuyoruz, çünkü bu katsayı, her üç gelişme boyutundaki ağırlıksız ortalama eşitsizlikleri ifade ediyor. Bu Rapor'da EUİGE, 151 ülke için hesaplandı. Daha fazla ayrıntı için Teknik Not 2'ye bakınız.

Türkiye'nin 2015'teki İGE değeri 0,767 oldu. Ancak insani gelişmede eşitsizlik farkı düşüldüğünde, Türkiye'nin değeri boyut endekslerinin dağılımındaki eşitsizliğe bağlı olarak %15,8'lik bir kayıpla 0,641'e düşüyor. Azerbaycan ve Sırbistan'ın eşitsizlik nedeniyle puan kayıpları ise sırasıyla %13,2 ve 11,2 düzeylerinde. Yüksek İGE ülkelerinin eşitsizlik nedeniyle kaybı ortalama %20,0 iken, Avrupa ve Orta Asya'da

bu oran %12,7. Türkiye'nin insani eşitsizlik katsayısı da %15,8 düzeyinde.

Tablo C: Türkiye'nin 2015 EUİGE'sinin seçilmiş ülkeler ve ülke gruplarıyla karşılaştırılması

	EUİGE değeri	Toplam kayıp (%)	İnsani eşitsizlik katsayısı (%)	Doğuşta beklenen yaşam süresinde eşitsizlik (%)	Eğitimde eşitsizlik (%)	Gelir eşitsizliği (%)
Türkiye	0,645	15,9	15,8	11,5	14,2	21,8
Azerbaycan	0,659	13,2	13,0	21,7	8,3	8,9
Sırbistan	0,689	11,2	11,1	7,9	8,1	17,4
Avrupa ve Orta Asya	0,660	12,7	12,6	13,2	7,9	16,7
Yüksek İGE	0,597	20,0	19,6	10,5	18,3	30,0

Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi (CDGE)

İnsani Gelişme Raporu Ofisi (İGRO), 2014 İnsani Gelişme Raporu'nda, kadın İGE değerlerinin erkek İGE değerlerine oranı olarak tanımlanan cinsiyete göre ayrıştırılmış yeni bir İnsani Gelişme Endeksi ölçümü olan Cinsiyet Dayalı Gelişme Endeksi'ni (CDGE) tanıttı. CDGE, insani gelişmenin üç temel boyutundaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini yansıtır. Bu üç boyut; sağlık (kadın ve erkeklerin doğuşta beklenen ortalama yaşam süresi ölçülüyor), eğitim (kız ve erkek çocuklarının ortalama öğrenim süresi ve 25 yaş ve üstü yetişkinler için ortalama öğrenim süresi ölçülüyor) ve ekonomik kaynaklar üzerindeki hakimiyet (kadın ve erkek kişi başına tahmini GSMH ile ölçülüyor) olarak belirlendi. Endeksin nasıl oluşturulduğuyla ilgili daha fazla ayrıntı için Teknik Not 3'e bakınız. Ülke sıralamaları İGE'deki toplumsal cinsiyet eşitliğinden mutlak sapmalara dayalı. Bu da sıralamalarda, eşitsizliklerin kadın ve erkek lehine eşit olarak değerlendirildiği anlamına geliyor.

2015 İGR'de 161 ülke için CDGE değerleri hesaplandı. Türkiye'de 2015 kadın İGE değeri 0,724 iken, erkek İGE değeri 0,797 olarak ölçüldü ve bu durum sonucunda CDGE değeri 0,908 olarak hesaplandı; bu sonuca göre Türkiye 4. Gruba girmiş oldu. Azerbaycan ve Sırbistan'da ise CDGE değerleri aynı yıl için sırasıyla 0,940 ve 0,969 oldu (bakınız Tablo D).

Tablo D: Türkiye'nin 2015 CDGE'sinin seçilmiş ülkeler ve ülke gruplarıyla karşılaştırılması

	Doğuşta beklenen yaşam süresi		Beklenen öğrenim süresi		Ortalama öğrenim süresi		Kişi başına GSMH		İGE değerleri		K-E oranı
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	CDGE değeri
Türkiye	78,7	72,3	14,0	15,0	7,0	8,8	10.648	27.035	0,724	0,797	0,908
Azerbaycan	74,1	67,8	12,6	12,7	10,3	12,0	11.029	21.845	0,732	0,779	0,940
Sırbistan	77,9	72,2	14,8	13,9	10,3	11,4	9.600	14.932	0,763	0,787	0,969
Avrupa ve Orta Asya	76,3	68,7	13,7	14,0	9,9	10,7	8.453	17.547	0,733	0,770	0,951
Yüksek İGE	77,7	73,4	14,1	13,6	7,8	8,3	10.214	17.384	0,728	0,760	0,958

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (TCEE)

Cinsiyete dayalı eşitsizlikleri üç farklı boyutta yansıtan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (TCEE) ilk defa 2010 İnsani Gelişme Raporu'nda tanıtıldı. Bu boyutlar; üreme sağlığı, kadının güçlenmesi ve ekonomik faaliyetler şeklinde sıralanıyor. Üreme sağlığı, anne ölüm ve ergen doğurganlık oranlarıyla ölçülüyor. Kadının güçlendirilmesi, parlamentodaki kadın milletvekillerinin sandalye sayısı ve her iki cinsiyetin orta ve yüksek öğrenime devam etme oranlarıyla ölçülüyor. Son olarak, ekonomik faaliyetler ise, kadın ve erkek olmak üzere her iki cinsiyetin işgücüne katılım oranları ile ölçülüyor. TCEE, her üç TCEE boyutundaki kadın ve erkek kazanımları arasındaki eşitsizliklerin insani gelişmede yarattığı kayıp olarak nitelendirilebilir. TCEE hakkında daha fazla ayrıntı için lütfen Teknik Not 4'e bakınız.

Türkiye, 2015 endeksinde 0,328'lik TCEE değeriyle 159 ülke arasında 69. sırada yer aldı. Türkiye'de parlamentodaki kadın milletvekili oranı %14,9. Yetişkin kadınlar arasında en az orta öğrenim görmüş olanların oranı %43,5 iken, bu oran erkeklerde %64,8 olarak göze çarpıyor. Her 100.000 canlı doğumda 16 kadın hayatını kaybediyor ve ergenler arasındaki doğurganlık oranı ise 15-19 yaşları arasındaki her 1000 kadında 27,6 olarak dikkati çekiyor. Kadınların işgücü piyasasına katılım oranı %30,4 iken, erkeklerde %71,4 düzeyinde seyrediyor. Azerbaycan ve Sırbistan ise, bu endekste 68. ve 40. sıralarda yer alıyorlar.

Tablo E: Türkiye'nin 2015 TCEE'sinin seçilmiş ülkeler ve ülke gruplarıyla karşılaştırılması

	TCEE değeri	TCEE Sıralaması	Anne ölüm oranı	Ergen doğurganlık oranı	Kadın parlamenter oranı (%)	En az orta öğrenim görmüş nüfusun oranı (%)		İşgücü katılım oranı (%)	
						Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Türkiye	0,328	69	16	27,6	14,9	43,5	64,8	30,4	71,4
Azerbaycan	0,326	68	25	59,8	16,9	93,9	97,5	61,9	68,3
Sırbistan	0,185	40	17	19,0	34,0	82,3	91,6	43,4	60,1
Avrupa ve Orta Asya	0,279	—	24	26,6	19,0	78,1	85,7	45,4	70,5
Yüksek İGE	0,291	—	36	27,4	21,6	66,9	74,0	56,5	77,1

Anne ölüm oranı her 100.000 canlı doğumdaki anne ölüm sayısıdır ve ergen doğurganlık oranı 15-19 yaşları arasındaki her 1000 kadının yaptığı doğum sayısıdır ifade edilmektedir.

Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (ÇBYE)

Hanelerde eğitim, sağlık ve yaşam standartlarındaki yoksunlukların tespit edildiği Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (ÇBYE) ilk olarak 2010'da yayımlanan İnsani Gelişme Raporu'nda kullanıldı. Eğitim ve sağlık boyutlarının her biri ikişer göstergeye dayanırken, yaşam standardı altı göstergeye dayanıyor. Bir ülkenin ÇBYE'sini hesaplamak için kullanılan tüm göstergeler, aynı hane anketine dayanıyor. Göstergeler ağırlıklandırılarak yoksunluk puanı oluşturuluyor; ve anketteki her hane için yoksunluk puanı hesaplanıyor. Yoksunluk endeksini oluşturmak için göstergelerin ortalaması alınıyor ve araştırmada her bir haneden alınan yoksunluk değerleri hesaplanıyor. %33,3'lük bir yoksunluk değeri (ortalama alınan göstergelerin tam üçte biri), yoksul ve yoksul olmayan ayrımı yapılmasında eşik olarak kullanılıyor. Bir hanedeki yoksunluk değeri %33,3 veya daha büyükse, o hane (ve hanede yaşayan her birey) çok boyutlu yoksul olarak sınıflandırılıyor. Yoksunluk değeri, %20'ye eşit veya büyük fakat %33,3'ten küçükse, o hane çok boyutlu yoksulluğa yakın olarak tanımlanıyor. Son olarak, yoksunluk değeri %50'ye eşit veya büyükse o hane ağır derecede çok boyutlu yoksul olarak sınıflandırılıyor. 2015 İGR'de, gelişmekte olan 102 ülke için ÇBYE hesaplandı. ÇBYE için her bir boyuttaki yoksunluk tanımları ve yöntemler Teknik Not 5'te sunuluyor. İlgili verilerin eksikliği nedeniyle, Türkiye için ÇBYE hesaplanamamıştır.

Yaşam Boyu Toplumsal Cinsiyet Farkı Gösterge Panosu

Yaşam Boyu Toplumsal Cinsiyet Farkı Gösterge Panosu; çocukluk ve ergenlik, yetişkinlik ve ileri yaş dönemleri olmak üzere, yaşam boyunca toplumsal cinsiyet farklarını gösteren 14 temel göstergesi içeriyor. Bu göstergeler sağlık, eğitim, işgücü piyasası ve çalışma, sosyal korumaya ilişkin. Bazı göstergeler yalnız kadınlar için sunulurken, bazıları kadın-erkek oranı biçiminde veriliyor. Bu tabloda her göstergeye göre ülkelerin kısmi gruplanmasını görselleştirmek üzere üç renk kodu kullanılıyor. Ülkeler her göstergedeki performansına göre, her biri yaklaşık eşit büyüklükte olan üç gruba (tersil = üçte birlik) ayrılıyor; bunlar üst 1/3, orta 1/3 ve dip 1/3 olarak niteleniyor. Bu üç grubun her birine ayrı renk kodu veriliyor. Üçlü gruplamanın istisnası, doğumda cinsiyet oranıdır; bu gruplamada ülkeler iki gruba ayrılıyor: Değerleri 1,04-1,07 (dahil) olan doğal grup ile bu doğal aralığın dışında kalan değerleri taşıyan "toplumsal cinsiyet yanlılığı taşıyan" grup. Kadın-erkek oranı değerleri 1'in civarında yoğunlaşan ülkeler, o göstergede en başarılı olanlar grubunu oluşturuyor. Bu eşitlikten sapmalar ise, hangi cinsin daha başarılı olduğuna bakmaksızın aynı şekilde ele alınıyor. Renklendirme, ülkenin diğerlerine kıyasla performansı hakkında bilgi veriyor ve kullanıcıların, ülke performansı hakkında fikir edinmesini sağlayan basit bir görselleştirme aracı işlevi görüyor. Ayrıca, renk ölçeği kullanarak her göstergeye göre ülkelerin gruplandırılmasına imkan tanıyor. Bu tablodaki kısmi gruplama hakkında daha fazla ayrıntı için Teknik Not 6'ya bakınız.

Tablo G, Türkiye'nin ülkelerin en az üçte ikisinden daha başarılı olduğu (yani, üst 1/3 başarı grubunda); en az üçte birinden başarılı fakat yine diğer bir üçte birinden daha zayıf olduğu (yani, orta 1/3 başarı grubunda); ve ülkelerin en az üçte ikisinden daha zayıf olduğu (yani, dip 1/3 başarı grubunda) gösterge sayılarını gösteriyor. Karşılaştırma amacıyla, Azerbaycan ve Sırbistan'a ait sayılar da tabloda gösterilmiştir.

Tablo G: Yaşam Boyu Toplumsal Cinsiyet Farkı Gösterge Panosu'nda seçilmiş ülkelere kıyasla Türkiye'nin performansı

	Çocukluk ve gençlik (6 gösterge)			Yetişkinlik (6 gösterge)			İleri yaş (2 gösterge)			Toplam (14 gösterge)			Kayıp göstergeler
	Üst 1/3	Orta 1/3	Dip 1/3	Üst 1/3	Orta 1/3	Dip 1/3	Üst 1/3	Orta 1/3	Dip 1/3	Üst 1/3	Orta 1/3	Dip 1/3	
	Gösterge sayısı												
Türkiye	3	2	1	1	0	5	1	0	0	5	2	6	1
Azerbaycan	2	3	1	2	2	2	1	1	0	5	6	3	0
Sırbistan	5	1	0	3	3	0	0	2	0	8	6	0	0

Sürdürülebilir Kalkınma Gösterge Panosu

Sürdürülebilir Kalkınma Gösterge Panosu; çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilir kalkınmayı kapsayan 15 temel göstergeyi içeriyor. Çevresel sürdürülebilirlik göstergeleri; yenilenebilir enerji tüketimi, karbondioksit emisyonları, ormanlık alan değişimi ve tatlı su çekilmesine ilişkin düzey ve değişim göstergeleri karmasını temsil ediyor. Toplam arazinin yüzdesi olarak ormanlık alan tabloda veriliyor, ancak karşılaştırma için değil; 1990 ile 2015 arasında toplam ormanlık alanlarda değişimi göstermek için kullanılıyor. Ekonomik sürdürülebilirlik göstergeleri; düzeltilmiş net tasarruf, dış borç stoku, doğal kaynak tüketimi, ekonominin çeşitliliği ve devletin araştırma-geliştirme harcamalarını dikkate alıyor. Sosyal sürdürülebilirlik ise, gelir ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği, çok boyutlu yoksulluk, tahmin edilen ileri yaş bağımlılık oranındaki değişimler ile temsil ediliyor. Bu tabloda her göstergeye göre ülkelerin kısmi gruplanmasını görselleştirmek üzere üç renk kodu kullanılıyor. Ülkeler her göstergedeki performansına göre, her biri yaklaşık eşit büyüklükte olan üç gruba (tersil = üçte birlik) ayrılıyor; bunlar en iyi 1/3, orta 1/3 ve dip 1/3 olarak niteleniyor. Bu üç grubunun her birine ayrı renk kodu veriliyor. Burada amaç, bu göstergeler için eşikler veya hedef değerler ortaya koymak değil; sadece, bir ülkenin diğerlerine göre performansının kabaca değerlendirilmesine imkan tanımaktır. Bu tablodaki kısmi gruplama hakkında daha fazla ayrıntı için Teknik Not 7'ye bakınız.

Tablo H, Türkiye'nin ülkelerin en az üçte ikisinden daha başarılı olduğu (yani, üst 1/3 başarı grubunda); en az üçte birinden başarılı fakat yine diğer bir üçte birinden daha zayıf olduğu (yani, orta 1/3 başarı grubunda); ve ülkelerin en az üçte ikisinden daha zayıf olduğu (yani, dip 1/3 başarı grubunda) gösterge sayılarını gösteriyor. Karşılaştırma amacıyla, Azerbaycan ve Sırbistan'a ait sayılar da tabloda gösterilmiştir.

Tablo H: Sürdürülebilir Kalkınma Gösterge Panosu'nda seçilmiş ülkelere kıyasla Türkiye'nin performansı

	Çevresel sürdürülebilirlik (5 gösterge)			Ekonomik sürdürülebilirlik (5 gösterge)			Sosyal sürdürülebilirlik (4 gösterge)			Toplam (14 gösterge)			Kayıp göstergeler
	Üst 1/3	Orta 1/3	Dip 1/3	Üst 1/3	Orta 1/3	Dip 1/3	Üst 1/3	Orta 1/3	Dip 1/3	Üst 1/3	Orta 1/3	Dip 1/3	
	Gösterge sayısı												
Türkiye	1	3	1	3	1	1	1	2	0	5	6	2	1
Azerbaycan	1	1	2	2	0	3	0	1	1	3	2	6	3
Sırbistan	2	1	1	2	0	1	1	1	1	5	2	3	4